

Luksemburgā, 13.7.2022.
SWD(2022) 514 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

**2022. gada ziņojums par tiesiskumu,
valstu sadaļa – tiesiskuma situācija Latvijā**

Pavaddokuments dokumentam

**Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo
lietu komitejai un Reģionu Komitejai**

**2022. gada ziņojums par tiesiskumu,
tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā**

{COM(2022) 500 final} - {SWD(2022) 501 final} - {SWD(2022) 502 final} -
{SWD(2022) 503 final} - {SWD(2022) 504 final} - {SWD(2022) 505 final} -
{SWD(2022) 506 final} - {SWD(2022) 507 final} - {SWD(2022) 508 final} -
{SWD(2022) 509 final} - {SWD(2022) 510 final} - {SWD(2022) 511 final} -
{SWD(2022) 512 final} - {SWD(2022) 513 final} - {SWD(2022) 515 final} -
{SWD(2022) 516 final} - {SWD(2022) 517 final} - {SWD(2022) 518 final} -
{SWD(2022) 519 final} - {SWD(2022) 520 final} - {SWD(2022) 521 final} -
{SWD(2022) 522 final} - {SWD(2022) 523 final} - {SWD(2022) 524 final} -
{SWD(2022) 525 final} - {SWD(2022) 526 final} - {SWD(2022) 527 final}

KOPSAVILKUMS

Ir pabeigta vairāku reformu īstenošana Latvijas tiesu sistēmas darbības uzlabošanai. Tieslietu padome veica papildu uzlabojumus tiesneša amata kandidātu atlases procedūrā un sāka īstenot stratēģiju, kas ir vērsta uz to, lai pārņemtu no izpildvaras ar tiesām saistītos administratīvos uzdevumus. Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procesā radās pretrunīgas situācijas saistībā ar iespējamu nepamatotu politisko ietekmi. Tiesu sistēmas digitalizācijā tika gūti turpmāki panākumi, jo īpaši līdz ar jaunā elektroniskās saziņas portāla e-lieta darbības sākšanu. Ekonomisko lietu tiesa savā pirmajā darbības gadā darbojās sekmīgi. Turpinās plāna izstrāde par jauna, centralizēta mācību centra izveidi tiesu sistēmas vajadzībām. Tiesu sistēmas efektivitāte kopumā joprojām ir augsta, un iniciatīvu mērķis ir tās tālāka uzlabošana.

Ir sagatavots, bet vēl nav pieņemts jaunais rīcības plāns korupcijas novēršanai. Kopumā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) izmeklē korupcijas lietas efektīvi, un ESAO ir atzinīgi novērtējusi panākumus ārvalstu amatpersonas kukuļošanas gadījumu atklāšanā un izvirzīšanā par prioritāti. Ar korupciju saistītu lietu izmeklēšana un kriminālvajāšana notiek efektīvi. Plānots, ka divu gadu rīcības plāns, ko īsteno, lai ieviestu Valsts kontroles ieteikumus par ekonomisko un finanšu noziegumu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas kvalitātes uzlabošanu, tiks izpildīts noteiktajā termiņā līdz 2023. gada jūnijam. Tiek apspriests tiesību akta projekts par lobēšanu, ko būtu jāpieņem 2022. gada otrajā pusē, vienlaikus izveidojot arī īpašu lobētāju reģistru. Jaunu tiesību aktu par trauksmes celšanu pieņēma 2022. gada 20. janvārī. Ieviesa īpašus pretkorupcijas pasākumus krāpšanas un korupcijas risku apkarošanai saistībā ar Covid-19 vakcinācijas, pārslimošanas vai testēšanas sertifikātu izsniegšanu.

Mediju plurālisma un mediju brīvības tiesiskais regulējums Latvijā aizsargā pamattiesības uz vārda un informācijas brīvību. Mediju iestādes turpina darboties neatkarīgi. Latvijas sabiedrisko mediju neatkarību nodrošina juridiski un strukturāli aizsardzības pasākumi. Tomēr joprojām pastāv lielas bažas par mediju koncentrāciju. Žurnālisti Latvijā turpina strādāt drošos apstākļos, taču tiešsaistē izteikti draudi aizvien ir problēma. Pamatojoties uz Komisijas ieteikumu par aizsardzības, drošības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem Eiropas Savienībā, Latvija 2021. gada beigās sāka veikt kartēšanu, lai noteiktu par dažādiem ieteiktajiem pasākumiem atbildīgās iestādes un analizētu veicamās darbības.

Ārkārtējo situāciju, kas vēlreiz tika ieviesta uz dažiem mēnešiem, lai cīnītos pret Covid-19 pandēmiju, atcēla 2022. gada martā. Tiesībsarga iecelšanas noteikumus grozīja, un šī neatkarīgā iestāde joprojām aktīvi piedalās līdzsvara un atsvara sistēmā. Latvija turpina nodrošināt labvēlīgu vidi pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai lēmumu pieņemšanā, un sāka darboties jauns vienots tiešsaistes portāls, lai sabiedrība varētu piedalīties tiesību aktu projektu izstrādē. Tika pieņemts rīcības plāns saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādņu īstenošanai. Finansiālais atbalsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām no valsts budžeta 2021. gadā palielinājās, un Tiesībsarga birojs pēta iemeslus, kas kavē pilsoniskās sabiedrības aktīvāku iesaisti pašvaldību darbā.

IETEIKUMI

Atgādinot par saistībām, ko Latvija uzņēmusies valsts atveseļošanas un noturības plānā attiecībā uz konkrētiem tiesu sistēmas aspektiem, Latvijai papildus tiek sniegti šādi ieteikumi.

- Ņemot vērā Eiropas standartus tiesnešu iecelšanas amatā jomā, sākt procesu ar mērķi nodrošināt atbilstošus aizsardzības pasākumus pret nepamatotu politisko ietekmi Augstākās Tiesas tiesnešu iecelšanas procesā.
- Turpināt centienus, lai ātri pieņemtu un efektīvi īstenotu Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plānu 2021.–2024. gadam.
- Turpināt centienus, lai pieņemtu tiesību akta projektu par lobēšanu, un pēc tam nodrošināt īpaša lobētāju reģistra izveidi.
- Veikt pasākumus, lai palielinātu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā vietējā līmenī.

I. TIESU SISTĒMA

Latvijas tiesu sistēmai ir trīs līmeņi. Pirmajā instancē ir deviņas rajona (pilsētas) tiesas, kas izskata civillietas un krimināllietas, un viena administratīvā rajona tiesa. Ekonomisko lietu tiesa izskata noteiktus ekonomiskos un finanšu noziegumus. Otrajā instancē civillietas un komercietas izskata piecas apgabaltiesas, un ir viena administratīvā apgabaltiesa. Augstākā tiesa ir trešā instance, tā izskata krimināllietas, civillietas un administratīvās lietas. Konstitucionālā tiesa veic pārbaudi par atbilstību Satversmei. Neatkarīgai Tieslietu padomei ir uzdots piedalīties tiesu sistēmas politikas un stratēģiju izstrādē un tās organizācijas uzlabošanā. Turklāt padome atlasa tiesneša amata kandidātus, ieceļ un atbrīvo no amata tiesu priekšsēdētājus, nosaka tiesu karti un apstiprina apmācību saturu. Tiesneša amata kandidāti tiek atlasīti atklātā konkursā, ko organizē Tieslietu padome, sarindoti un iekļauti sarakstā, no kura tieslietu ministrs ierosina Saeimai iecelt kandidātu ar vislielāko punktu skaitu. Pēc trim gadiem un tiesu iestādes izvērtējuma Saeima pēc tieslietu ministra priekšlikuma ieceļ tiesnešus amatā bez pilnvaru termiņa ierobežojuma. Prokuratūra ir neatkarīga tiesu iestāde, kuru vada ģenerālprokurors. Latvija ir iesaistīta Eiropas Prokuratūrā (*EPPO*). Latvijas Juristu biedrība ir neatkarīga, pašpārvaldoša profesionālā organizācija, kas ir atbildīga par disciplinārlietām, kuras ierosinātas pret juristiem.

Neatkarība

Priekšstata par Latvijas tiesu sistēmas neatkarību līmenis plašā sabiedrībā joprojām ir vidējs, bet uzņēmumu vidū tas ir kļuvis ļoti zems. Kopumā 2022. gadā 53 % iedzīvotāju un 27 % uzņēmumu uzskata, ka tiesu un tiesnešu neatkarības līmenis ir “diezgan augsts vai ļoti augsts”¹. Saskaņā ar 2022. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojuma tiesiskuma jomā datiem kopš 2021. gada šis līmenis ir nedaudz samazinājies plašas sabiedrības priekšstatā (no 56 %), bet ievērojami krities uzņēmumu priekšstatā: no 53 % 2021. gadā, sasniedzot viszemāko līmeni kopš 2016. gada (kad tas bija 35 %).

Tieslietu padome grozīja tiesneša amata kandidātu un tiesas priekšsēdētāju atlases procedūru. Rajona (pilsētas) tiesu un apgabaltiesu tiesneša amata kandidātu atlases procedūrā, ko jau iepriekš grozīja, lai stiprinātu tiesu varas neatkarību², veica papildu grozījumus, lai uzlabotu Tieslietu padomes veikto pārbaudes procesu. Jaunā procedūra, ko Tieslietu padome pieņēma 2021. gada 21. oktobrī, tagad ietver četras (iepriekš — piecas) kandidātu atlases kārtas, un jautājumu skaits ir palielināts, lai aptvertu plašāku loku speciālo zināšanu³. Turklāt, ievērojot Kandidātu vērtēšanas komisijas⁴ priekšlikumus, Tieslietu padome 2021. gada 12. novembrī grozīja rajona (pilsētas) tiesu priekšsēdētāju un apgabaltiesu priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku atlases procedūru⁵. Atlases procesā ar

¹ 2022. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā, 50. un 52. attēls. Priekšstatu par tiesu varas neatkarības līmeni iedala šādās kategorijās: ļoti zems (tiesu varas neatkarību kā diezgan lielu un ļoti lielu uztver mazāk nekā 30 % respondentu), zems (30–39 %), vidējs (40–59 %), augsts (60–75 %), ļoti augsts (vairāk nekā 75 %).

² Kompetenci noteikt šo procedūru Tieslietu padome pārņēma no izpildvaras 2018. gadā. 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 2. lpp., un 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 2. lpp.

³ Jauno procedūru papildina nosacījums, ka atlases procesu organizē vienīgi tad, ja uz amatu nav pieteicies neviens tiesnesis, kas iepriekš strādāja Satversmes tiesā, kādā starptautiskā vai pārnacionālā tiesā, vai arī šāds tiesnesis ir pieteicies, bet nav saņēmis no atlases komisijas sekmīgu vērtējumu.

⁴ Kandidātu vērtēšanas komisijā ir divi Tieslietu padomes deleģēti tiesneši, tieslietu ministra pilnvarots pārstāvis un attiecīgās tiesas tiesnešu kolektīva pārstāvis.

⁵ Tieslietu padomes 2021. gada 12. novembra lēmums Nr. 77.

padomdevēja tiesībām var piedalīties tiesnešu biedrību pārstāvji un Tiesu administrācijas pārstāvis, un Kandidātu vērtēšanas komisijas priekšsēdētājs var pieaicināt kompetencu vērtēšanas speciālistu, lai tas palīdzētu izvērtēt kandidātu kompetences. Mainīja arī kandidātu vērtēšanas kritērijus⁶.

Tieslietu padome sāka īstenot stratēģiju 2021.–2025. gadam, kas ir vērsta uz to, lai pārņemtu no izpildvaras ar tiesām saistītos administratīvos uzdevumus. Kā norādīts 2021. gada ziņojumā par tiesiskumu, šīs stratēģijas virsmērķis ir paaugstināt tiesu sistēmas neatkarību, kvalitāti un atbildību⁷. Šajā nolūkā viena no Tieslietu padomes prioritātēm ir pārņemt no izpildvaras tiesu sistēmas administratīvo pārvaldību⁸. Tieslietu ministrijas un Tieslietu padomes pārstāvji apspriež šā mērķa īstenošanu. Lai stiprinātu Tieslietu padomes stratēģisko lomu un attīstītu tās administratīvo spēju, Tieslietu padomes Sekretariāta darbinieku skaitu 2021. gadā palielināja no trim līdz četriem. Tieslietu padomes institucionālo spēju stiprināšana arī ir starp prioritātēm Augstākās tiesas budžeta 2022. gadam, ko saskaņoja ar Tieslietu padomi⁹.

Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procesā radās pretrunīgas situācijas saistībā ar iespējamu nepamatotu politisko ietekmi. Saeima 2022. gada 17. februārī neapstiprināja Satversmes tiesas bijušās priekšsēdētājas kandidatūru virzīšanai par Augstākās tiesas tiesnesi¹⁰. Saskaņā ar iecelšanas noteikumiem Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija bija izvērtējusi pieteikumu un sniegusi pozitīvu atzinumu, un Augstākās tiesas priekšsēdētājs bija izvirzījis kandidāti apstiprināšanai Saeimas balsojumā. Priekšlikums par apstiprināšanu amatā neieguva deputātu balsu vairākumu, tāpēc kandidāte tika noraidīta. Pirms balsojuma vairāki deputāti kritizēja kandidātes šķietamo politisko nostāju saistībā ar spriedumiem, ko Satversmes tiesa bija pieņēmusi tās vadībā¹¹. Šis Saeimas lēmums saņēma asu kritiku, arī no Augstākās tiesas plēnuma, par iecelšanas procesa politizēšanu, jo tika uzskatīts, ka vairāku deputātu negatīvās nostājas pamatā bija nepatika pret tiesas spriedumu saturu, un šāda rīcība apraud tiesu varas neatkarību¹². Latvijas Satversme neparedz iespēju apstrīdēt tiesā Saeimas lēmumu neapstiprināt kandidātu amatā¹³. Šī situācija parādīja, ka Augstākās tiesas tiesnešu

⁶ Tagad ir trīs pamatkritēriji: reputācija un autoritāte tiesu sistēmā; profesionālā kompetence, izpratne par tiesu sistēmas darbību un redzējums par tiesas turpmāko attīstību.

⁷ 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 3. lpp.

⁸ Tiesu administrācija patlaban ir Tieslietu Ministrijas pakļautībā, un ministrija lemj arī par visu tiesu (izņemot Augstākās tiesas) budžeta jautājumiem. Latvijas Universitātes Antropoloģijas studiju nodaļa 2021. gada maijā pēc Tieslietu padomes pasūtījuma veica aptauju par tiesu varas neatkarību, kurā piedalījās 335 tiesneši, tādējādi pārstāvēt 61 % Latvijas tiesnešu. Aptaujā 70,7 % procenti respondentu norādīja, ka Tieslietu ministrijas pārlieku lielā ietekme negatīvi iespaido tiesu sistēmas neatkarību.

⁹ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 4. lpp.

¹⁰ Likuma par tiesu varu 54. panta 3. punktā teikts: “Uz Augstākās tiesas tiesneša amatu var pretendēt persona, kura ir bijusi Satversmes tiesas tiesneša, starptautiskas tiesas tiesneša vai pārnacionālas tiesas tiesneša amatā un kura saņēmusi pozitīvu Augstākās tiesas departamenta tiesnešu kopsapulces atzinumu”.

¹¹ Satversmes tiesa 2020. un 2021. gadā pieņēma vairākus spriedumus par viendzimuma pāru tiesību stiprināšanu, konkrēti par tiesībām uz atvaļinājumu sakarā ar bērna piedzimšanu un mantojumu. Sk. Lsm.lv, “Saeima rejects controversial Supreme Court candidate”, 2022. gada februāris.

¹² Augstākās tiesas 2022. gada 18. februāra plēnuma lēmums Nr. 2 “Par likumdevēja varas un tiesu varas attiecībām un tiesneša neatkarību”. Augstākā tiesa norādīja, ka ar nepatiku pret konkrētas lietas iznākumu pamatots Saeimas lēmums liegt Satversmes tiesas tiesnesim turpmākas karjeras iespēju pārkāpj Satversmes normu, kas aizliedz sodīt tiesnesi viņa taisīto spriedumu dēļ, ja vien nav apstākļu, kas dod pamatu saukt tiesnesi pie disciplināras atbildības. Augstākā tiesa piebilda, ka balsojuma pamatā vajadzēja būt tiesiskiem apsvērumiem un profesionalitātes principam, un aicināja Saeimu ievērot varas dalīšanas un tiesneša neatkarības principus.

¹³ 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā, 54. attēls.

iecelšanas sistēma ir pakļauta politizēšanas riskam. Saskaņā ar Eiropas standartiem tiesnešus būtu jāieceļ amatā iestādei, kas nav atkarīga no izpildvaras un likumdevēja varas un vērtē kandidātus pēc to nopelniem, ņemot vērā lietu iztiesāšanai nepieciešamo kvalifikāciju, prasmes un spējas. Turklāt gadījumos, kad ieceļšanas pilnvaras ir valsts vadītājam, valdībai vai likumdevējai varai, neatkarīgai iestādei, kas lielā mērā sastāv no tiesu varas pārstāvjiem, būtu jāpiešķir tiesības sniegt ieteikumus vai atzinumus, kuri būtu jāievēro praksē¹⁴.

Augstākā tiesa atzina advokātu tiesības pieklūt informācijai tiesvedības laikā, lai aizstāvētu savus klientus, bet norādīja, ka pieeja valsts noslēpumam var tikt liegta, ja tas ir absolūti nepieciešams¹⁵. Augstākā tiesa 2021. gada 16. jūlija spriedumā¹⁶ norādīja, ka advokāti ir tiesu sistēmai piederīgas personas un to dalībai tiesas procesā ir būtiska nozīme tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā. Tā atzina, ka pieeja valsts noslēpumam var būt objektīvi nepieciešama advokāta amata pienākumu izpildei, taču advokātam pieeja šādiem materiāliem var arī tikt liegta, ja tas ir absolūti nepieciešams, ņemot vērā sabiedrības intereses, piemēram, valsts drošību. Līdzīgu nostāju Augstākā tiesa pauda arī 2021. gada 21. oktobra spriedumā¹⁷ par kasācijas sūdzību, apstiprinot advokātu tiesības saņemt no Valsts ieņēmumu dienesta informāciju par nodokļu maksātāju, jo tā ir nepieciešama, lai īstenotu klienta aizstāvību kriminālprocesā. Augstākā tiesa apstiprināja, ka priekšroka dodama zvērināta advokāta tiesībām un pienākumam nodrošināt sava klienta aizstāvību un klienta pamattiesības uz taisnīgu tiesu, nevis nodokļu maksātāja interesei savas privātās dzīves informācijas aizsardzībā¹⁸.

Kvalitāte

Ir sākusī darboties e-lietu pārvaldības sistēma, un tā tiek pakāpeniski ieviesta visās tiesās. Kā norādīts 2021. gada ziņojumā par tiesiskumu, jaunā portāla mērķis ir modernizēt procesuālo darbību reģistrēšanu un lietvedības digitalizāciju¹⁹. Nepieciešamie grozījumi tiesību aktos stājās spēkā 2021. gada 1. decembrī, un e-lietas portāls sāka darboties²⁰. Tas aizstāja iepriekšējo digitālo tiesu portālu un nodrošina informācijas apmaiņu starp tiesām, procesa dalībniekiem un tiesu iestādēm. E-lietas portāls ļauj dažādajiem lietotājiem²¹ aizpildīt un iesniegt elektroniskas veidlapas un pieteikumus tiesām, noskaidrot procesa stadiju un apskatīt tiesas kalendāru. Tomēr e-lietas portāla ieviešanas sākumposmā tika konstatētas

¹⁴ Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums CM/Rec(2010)12, 44.–47. punkts.

¹⁵ Eiropas Advokātu un juristu biedrību padomes (CCBE) sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 40.–41. lpp.

¹⁶ Augstākās tiesas (Administratīvo lietu departamenta) 2021. gada 16. jūlija spriedums, *Lieta Nr. SA-1/2021*, ECLI:LV:AT:2021:0716.SA000121.5.S.

¹⁷ Augstākās tiesas (Administratīvo lietu departamenta) 2021. gada 21. oktobra spriedums, *Lieta Nr. A420268820*, SKA-1038/2021, ECLI:LV:AT:2021:1021.A420268820.4.L.

¹⁸ Kriminālprocesa kodeksa 455. pants paredz advokātiem tiesības pieprasīt informāciju, lai iegūtu pierādījumus, kas nepieciešami klienta aizstāvībai kriminālprocesā. Tomēr Valsts ieņēmumu dienests cita starpā atsaucās arī uz likuma „Par nodokļiem un nodevām” 22. panta pirmo daļu, kas paredz, ka nodokļu administrācijas darbiniekam, ja nav noteikts citādi, ir aizliegts izpaust par nodokļu maksātāju bez viņa piekrišanas jebkādu informāciju, izņemot informāciju par nodokļu parādiem. Taču Augstākā tiesa lēma, ka šis izņēmums nav piemērojams un Valsts ieņēmumu dienestam, lai tas varētu atteikties izsniegt informāciju, ir jākonstatē, ka intereses, kuru dēļ informācijai noteikts ierobežots pieejamības informācijas statuss, prevalē pār informācijas pieprasītāja interesēm.

¹⁹ 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 3.–4. lpp.

²⁰ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 3.–4. un 6.–7. lpp.

²¹ Portāls ir paredzēts, lai to varētu lietot procesa dalībnieki, procesā iesaistītās trešās personas, zvērināti advokāti, juristi, sabiedriskā darba devēji un veicēji, tiesu eksperti, valsts un pašvaldību iestādes, kā arī plaša sabiedrība.

tehniskas nepilnības, piemēram, saistībā ar tiesu dokumentu augšupielādi²², un Augstākā tiesa izdeva tiesību aktu skaidrojumu, atļaujot turpināt kārtot lietas papīra formātā, lai šīs problēmas nekavētu procesu raitu norisi²³. Turklāt tika ziņots, ka pašlaik 43 % tiesu ir aprīkotas ar videokonferences iekārtām un līdz 2022. gada beigām ir plānots uzstādīt šādas sistēmas visās tiesās zālēs²⁴. Tiesām būtu pilnībā jāpāriet uz e-lietu līdz 2023. gada 1. decembrim. Kā norādīja Tieslietu ministrija, līdz tam laikam ir būtiski nodrošināt tiesām visu nepieciešamo tehnisko atbalstu un turpināt pilnveidot tiesu informatīvo sistēmu²⁵. E-lietas portāla ieviešanas otrajā posmā no 2022. līdz 2026. gadam ir plānots paplašināt to iestāžu loku, kuras piedalīsies portāla lietošanā, un integrēt to informācijas sistēmas (piemēram, pievienot izmeklēšanas iestādes un integrēt kriminālprocesa informācijas sistēmu), kā arī integrēt e-lietas platformā e-pierādījumu platformu, konkrēti attiecībā uz Eiropas izmeklēšanas rīkojumiem un tiesiskās palīdzības lūgumiem²⁶. E-lietas portāla ieviešanas otrajā posmā tiks veikta neatkarīga revīzija.

Turpinās jauna, centralizēta mācību centra izveide tiesu sistēmas vajadzībām. Viens no atskaites punktiem Latvijas atveseļošanas un noturības plānā paredz, ka Latvijai līdz 2025. gada 31. martam jāizveido tiesnešu apmācības centrs²⁷. Mērķis ir izveidot vienotu mācību centru tiesnešu, prokuroru un izmeklētāju kvalifikācijas pilnveidei starpdisciplināros jautājumos, kas ir būtiski rezultatīvai lietu iztiesāšanai, tādējādi ieliekot pamatu ilgtspējīgai un stabilai sistēmai un nodrošinot iespēju apmācības programmu plānošanai, izstrādei un īstenošanai ilgtermiņā. Lai lietderīgi sasniegtu projekta mērķus, ir izveidota projekta pārvaldības un uzraudzības struktūra un noteikta tās kompetence. Ir sākts darbs projekta pārraudzības padomes, projekta vadības komitejas, projekta īstenošanas komandas, apmācības programmu darba grupu un projekta konsultatīvās padomes izveidei²⁸. Tieslietu padome 2021. gada 18. jūnijā apstiprināja Tieslietu ministrijas sagatavotajā koncepcijā piedāvāto institucionālo modeli²⁹. Funkcionālais modelis paredz, ka mācību centra darbības stratēģiskos virzienus nosaka, pārbauda un vērtē Tieslietu padome, bet ikdienas darba koordinācijai tiek veidota Pārraudzības padome³⁰. Paredzēts, ka centra vadītāju ieceļ un atceļ

²² Tiesu darbu apgrūtināja arī lietvedības moduļa ierobežotā funkcionalitāte, nepietiekamā veiktspēja un biežās atteices, kā arī problēmas ar meklēšanu elektroniskajā lietā. Tagad portāla darbība ir stabilizējusies, un traucējumus novēro retāk. Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Tieslietu ministrijas, Augstākās tiesas un Tiesnešu biedrības.

²³ Augstākās tiesas plēnuma 2021. gada 9. decembra lēmums Nr. 2 “Par tiesību uz taisnīgu tiesu un vienvērtīgas tiesu prakses nodrošināšanu saistībā ar tiesu darba digitalizāciju”. Augstākā tiesa norādīja, ka tiesu vara netika pietiekami iesaistīta portāla izstrādē un ka arī tiesu tehniskās spējas un tiesu darbinieku apmācība vēl ir nepietiekama pārejai vienīgi uz e-lietas portāla izmantošanu, tāpēc tas varētu aizskart tiesības uz taisnīgu tiesu.

²⁴ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Tieslietu ministrijas.

²⁵ Rakstiska informācija, kas saņemta no Tieslietu ministrijas pēc Latvijas apmeklējuma.

²⁶ Rakstiska informācija, kas saņemta no Tieslietu ministrijas pēc Latvijas apmeklējuma.

²⁷ Pēc Komisijas priekšlikuma Padome 2021. gada 16. jūlijā pieņēma īstenošanas lēmumu par Latvijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu, kurā kā 192. atskaites punkts ir minēta “vienota tiesnešu, tiesu darbinieku, prokuroru, prokuroru palīgu un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) kvalifikācijas pilnveides mācību centra izveide” un norādīts, ka tā izpildei ir jānodrošina mācību centra darbības tiesiskā regulējuma stāšanās spēkā un jāparedz publiskais finansējums valsts budžeta likumā 2025. un 2026. gadam.”

²⁸ Rakstiska informācija, kas saņemta no Tieslietu ministrijas pēc Latvijas apmeklējuma.

²⁹ 2021. gada 21. jūnija paziņojums presei, “Tieslietu padome konceptuāli atbalsta Tieslietu mācību centra veidošanu”. Saskaņā ar šo koncepciju mācību centrs tiks veidots kā publisko tiesību juridiska persona.

³⁰ Jaunizveidota koleģiāla institūcija, kuras sastāvā ir pārstāvji no tiesām, prokuratūras, Iekšlietu ministrijas, Tieslietu ministrijas un akadēmiskajām aprindām.

no amata Ministru kabinets pēc Tieslietu padomes priekšlikuma. Ir sākta arī mācību satura (nodarbību) plānošana. Ir sāktas sarunas ar prokuratūru par mācību programmas izstrādi³¹.

Efektivitāte

Latvijas tiesu sistēmas efektivitāte kopumā joprojām ir augsta, un iniciatīvu mērķis ir tās turpmāka uzlabošana. Tiesvedības ilgums civillietās, komercietās un administratīvajās lietās, mērot pēc nolēmuma pieņemšanas laika, nedaudz palielinājās, taču joprojām ir vidējs vai īsāks par vidējo līmeni, jo īpaši administratīvo lietu izskatīšanā³². Izskatīšanā esošo lietu skaits saglabājās nemainīgs un kopumā aizvien ir ļoti mazs³³. Pabeigšanas koeficients noslīdēja zem 100 % līmeņa, bet atpaliek no tā pavisam nedaudz; izņēmums ir administratīvās lietas, kurām šis rādītājs joprojām ir virs minētā līmeņa, kas nozīmē, ka tiesas spēj tikt galā ar ienākošajām lietām un nedraud nopietna izskatīšanā esošo lietu uzkrāšanās³⁴. Vidējais tiesvedības ilgums ievērojami uzlabojās lietās par patērētāju tiesību aizsardzību pirmās instances tiesā, samazinoties no 393 dienā 2019. gadā līdz 141 dienai 2020. gadā³⁵, bet palika nemainīgs lietās, kas ir saistītas ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju³⁶. Lai nodrošinātu tiesu noslodzes efektīvu pārvaldību, tika izstrādāts jauns digitāls rīks — "Tiesas portrets"³⁷, ko nodeva tiesas priekšsēdētāju rīcībā. Tas nodrošina tiesu ikdienas darba aktīvu stratēģisku pārvaldību un pārrauga tiesu darba rādītāju³⁸ tendences, lai proaktīvi risinātu iespējamās problēmas. Turklāt darba grupa tiesu efektivitātes stiprināšanai³⁹ 2021. gada 22. oktobrī iesniedza Tieslietu padomei rīcības plānu. Darba grupa ieteica četrus prioritāros rīcības virzienus tiesu efektivitātes uzlabošanai, tajā skaitā tiesnešu noslodzes izlīdzināšanu un tiesu sistēmas personāla organizatoriskā modeļa optimizēšanu.

Ekonomisko lietu tiesa savā pirmajā darbības gadā sekmīgi tika galā ar noslodzi. Kā minēts 2021. gada ziņojumā par tiesiskumu⁴⁰, jaunizveidotā Ekonomisko lietu tiesa sāka darbu 2021. gada 31. martā un pagaidām darbojas nepilnā sastāvā — ir iecelti deviņi no desmit tiesnešiem⁴¹. Līdz 2022. gada 1. februārim šī tiesa bija izskatījusi 42 no 103 iesniegtajām krimināllietām, 136 no 194 iesniegtajām lietām par noziedzīgi iegūtu mantu un 47 no 103 iesniegtajām civillietām (29 no kurām tika atzītas par nepiekrītīgām)⁴², kas neliecina par īpašām problēmām ar tiesas noslodzi. Saskaņā ar prokuratūras paziņojumiem

³¹ Tiesnešu mācību centru ir plānots izveidot sadarbībā ar pārstāvjiem no Iekšlietu ministrijas, Valsts policijas un Valsts policijas koledžas, lai novērstu starpdisciplinārās apmācības tēmu, satura un metožu dublēšanos. Sk. rakstisko informāciju, kas saņemta no Tieslietu ministrijas pēc Latvijas apmeklējuma, 4. lpp.

³² 2022. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā, 6.–10. attēls.

³³ 2022. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā, 14.–16. attēls.

³⁴ 2022. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā, 11.–13. attēls.

³⁵ 2022. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā, 22. attēls.

³⁶ 214 dienas 2020. gadā, 212 dienas 2019. gadā. 2022. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā, 24. attēls.

³⁷ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 7. lpp.

³⁸ Šajā portālā ir informācija par saņemtajām, iztiesātajām un izskatīšanā esošajām lietām, lietu vidējo izskatīšanas ilgumu, stabilitātes rādītājiem, kā arī par izmeklēšanas tiesnešu darbu.

³⁹ Darba grupu izveidoja 2021. gada 15. jūnijā, lai sasniegtu mērķus, kas noteikti Tieslietu padomes stratēģijas 2021.–2025. gadam 3. rīcības virzienā "Efektīva un kvalitatīva tiesu vara". Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 9. lpp.

⁴⁰ 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valsts sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 5. lpp.

⁴¹ Brīdī, kad tika gatavots šis ziņojums, norisinājās konkurss par atlikušās tiesneša amata vakances aizpildīšanu.

⁴² 2021. gada 30. novembrī Ekonomisko lietu tiesa bija izskatījusi 31 no 73 iesniegtajām krimināllietām, 107 no 170 iesniegtajām lietām par noziedzīgi iegūtu mantu un 33 no 89 iesniegtajām civillietām. Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 8. lpp.

straujš civillietu skaita pieaugums nav gaidāms, taču iesniegto krimināllietu skaits var dubultoties⁴³. Kā vienu no problēmām, kas negatīvi ietekmē vidējo tiesvedības ilgumu, tiesa minēja to, ka Augstākās tiesas sniegtās tiesību akta interpretācijas dēļ nav iespējams noturēt attālinātās sēdes videokonferences veidā ar personām, kuras dzīvo ārpus Latvijas⁴⁴. Ekonomisko lietu tiesas darbības informatīvs izvērtējums tika veikts 2022. gadā, un ziņojums par šo izvērtējumu bija jāiesniedz Ministru kabinetam izskatīšanai 2022. gada 1. aprīlī. Informatīvais ziņojums vēl tiek gatavots.

II. PRETKORUPCIJAS REGULĒJUMS

Tiesiskais regulējums un institucionālā sistēma korupcijas novēršanai un saukšanai pie atbildības kopumā ir izveidoti. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) ir specializēta iestāde, kas ir kompetenta koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un korupcijas novēršanā⁴⁵. Prokuratūra uzrauga pirmstiesas izmeklēšanu, ko KNAB veic koruptīvu noziedzīgu nodarījumu gadījumos. Citas iestādes, kuru kompetencē ir korupcijas apkarošana, ir: Valsts policija, kas izmeklē korupciju privātās iestādēs un krāpšanu, Iekšējās drošības birojs, kas izmeklē ar korupciju saistītus noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījušas Iekšlietu ministrijas pakļautībā esošo iestāžu amatpersonas, Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības pārvalde, kas izmeklē Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, un Valsts robežsardze, kas izmeklē korupciju, kurā iesaistīti Valsts robežsardzes darbinieki.

Ekspertu un uzņēmumu priekšstatā korupcijas līmenis publiskajā sektorā joprojām ir salīdzinoši augsts. 2021. gada *Transparency International* korupcijas uztveres indeksā Latvijas rezultāts ir 59/100, un tā ierindojas 11. vietā Eiropas Savienībā un 36. vietā pasaulē⁴⁶. Šis priekšstats ir bijis salīdzinoši stabils⁴⁷ pēdējos piecus gadus⁴⁸. Saskaņā ar Eirobarometra 2022. gada speciālpautājas par korupciju datiem 78 % respondentu uzskata, ka korupcija viņu valstī ir plaši izplatīta (vidēji ES — 68 %), un 22 % respondentu uzskata, ka korupcija ietekmē viņu personīgo ikdienas dzīvi (vidēji ES — 24 %)⁴⁹. Uzņēmumu kategorijā 66 % uzņēmumu uzskata, ka korupcija ir plaši izplatīta (vidēji ES — 63 %), un 23 % uzņēmumu uzskata, ka korupcija sagādā problēmas darījumdarbības jomā (vidēji ES —

⁴³ Rakstiska informācija, kas saņemta no Tieslietu ministrijas pēc Latvijas apmeklējuma, 5. lpp.

⁴⁴ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Ekonomisko lietu tiesas.

⁴⁵ KNAB kompetencē korupcijas novēršanā ietilpst interešu konfliktu un politisko partiju finansēšanas pārraudzība (tajā skaitā 2020. gada jūnijā grozītā Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma īstenošanas pārraudzība), kā arī ar korupciju saistītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana.

⁴⁶ *Transparency International* (2022), 2021. gada korupcijas uztveres indekss, 2.–3. lpp. Priekšstatu par korupcijas līmeni iedala šādās kategorijās: zems (saistībā ar ekspertu un uzņēmumu vadītāju priekšstatu par korupciju publiskajā sektorā iegūtais rezultāts pārsniedz 79), salīdzinoši zems (79–60), salīdzinoši augsts (59–50), augsts (mazāk nekā 50).

⁴⁷ 2017. gadā rezultāts bija 58, bet 2021. gadā — 59. Ja pēdējos piecos gados rezultāts mainās par vairāk nekā pieciem punktiem, uzskatāms, ka tas ievērojami palielinās/samazinās; ja izmaiņas ir četru līdz piecu punktu robežās, — uzlabojas/pasliktinās; bet, ja izmaiņas ir viena līdz trīs punktu robežās, — ir salīdzinoši stabils.

⁴⁸ Eirobarometra dati attiecībā uz priekšstatu par korupciju un iedzīvotāju un uzņēmumu pieredzi, kas ziņoti pagājušajā gadā, tiek atjaunināti ik pēc diviem gadiem. Jaunākais datu kopums ir Eirobarometra 523. speciālpautāja (2022) un Eirobarometra 507. zibenspautāja (2022).

⁴⁹ Eirobarometra 523. speciālpautāja (2022). Eirobarometra dati par iedzīvotāju korupcijas uztveri un pieredzi tiek atjaunināti ik pēc diviem gadiem. Iepriekšējais datu kopums ir Eirobarometra 502. speciālpautāja (2020).

34 %) ⁵⁰. Turklāt 22 % respondentu uzskata, ka tiek īstenots pietiekams skaits sekmīgu kriminālvajāšanu, lai atturētu cilvēkus no korupcijas (vidēji ES — 34 %) ⁵¹, savukārt 22 % uzņēmumu uzskata, ka cilvēki un uzņēmumi, kas pieķerti augstāko amatpersonu kukuļošanā, tiek pienācīgi sodīti (vidēji ES — 29 %) ⁵².

Ir sagatavots, bet vēl nav pieņemts jaunais rīcības plāns korupcijas novēršanai. Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāna 2021.–2024. gadam projektu ⁵³ KNAB iesniedza izskatīšanai valsts sekretāru sanāksmē 2021. gada 1. jūlijā. To apsprieda ar dažādām ministrijām un nevalstiskām organizācijām (NVO). Patlaban izskata vairākus priekšlikumus. Pasākumu plānā ir izvirzīti šādi mērķi: 1) nodrošināt tādu publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības politiku, kas izslēdz motivāciju koruptīvai rīcībai; 2) uzlabot iekšējo kontroles sistēmu korupcijas novēršanai; 3) mazināt sabiedrības toleranci pret korupciju; 4) nodrošināt soda neizbēgamību par likumpārkāpumiem; 5) ierobežot naudas varu politikā ⁵⁴. Korupcijas apkarošanas pastiprināšanā pasākumu plāna īstenošanai būtu jānodrošina, ka aizkavēšanās tā pieņemšanā negatīvi neietekmēs visu plānā paredzēto pasākumu pabeigšanu 2021.–2024. gadā ⁵⁵.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) palielina darbinieku skaitu un efektīvi veic savu darbu korupcijas novēršanā un ar korupciju saistītu lietu izmeklēšanā. KNAB tika papildus piešķirtas deviņas amata vietas 2021. gadā un vēl 10 amata vietas 2022. gadā ⁵⁶. Personāla atalgojums tika palielināts ⁵⁷. KNAB turpina pārraudzīt interešu konfliktus. KNAB 2021. gadā pieņēma 256 lēmumus par Likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” pārkāpumiem, par kuriem 222 valsts amatpersonām tika piemēroti naudas sodi par kopējo summu 40 365 EUR ⁵⁸. KNAB 2021. gadā ierosināja arī 118 administratīvās lietas pret politiskajām partijām un citām fiziskām un juridiskām personām par Politisko partiju finansēšanas likuma un Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem un pieņēma 108 lēmumus par šīm lietām. Izmeklējot ar korupciju saistītus noziedzīgus nodarījumus, KNAB piemēroja naudas sodus par kopējo summu 16 890 EUR un pieņēma sešus lēmumus par finanšu līdzekļu atmaksāšanu

⁵⁰ Eurobarometra 507. zibensaptauja (2022). Eurobarometra dati par uzņēmumu attieksmi pret korupcijas uztveri tiek atjaunināti ik pēc diviem gadiem. Iepriekšējais datu kopums ir Eurobarometra 482. zibensaptauja (2019).

⁵¹ Eurobarometra 523. speciālaptauja (2022).

⁵² Eurobarometra 507. zibensaptauja (2022).

⁵³ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 10. lpp.

⁵⁴ Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāna 2021.–2024. gadam projekts. Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 10. lpp.

⁵⁵ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no *Transparency International* un *Delnas*.

⁵⁶ 2021. gada 31. decembrī KNAB bija aizpildījis 142 no 161 amata vietas (19 amata vietas bija vakantas). KNAB nodarbina 55 vīriešus un 87 sievietes. Darbu KNAB 2021. gadā sāka 11 darbinieki, bet pieci darbinieki aizgāja no dienesta KNAB — Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 9.–10. lpp.

⁵⁷ Bija plānots pielīdzināt atalgojuma nosacījumus tiem, kas ir spēkā citās iestādēs, palielinot KNAB amatpersonu mēneša atalgojumu par 21 % 2021. gadā, par 28 % 2022. gadā un par 37 % 2023. gadā (salīdzinājumā ar 2020. gadu). Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu un Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Tieslietu ministrijas.

⁵⁸ Pamatojoties uz iepriekš minētajiem KNAB lēmumiem, 215 valsts amatpersonas iemaksāja valsts budžetā kopumā 37 345 EUR kā naudas sodus par administratīvajiem pārkāpumiem. KNAB pieņēma 21 lēmumu, nosakot, ka par Likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” pārkāpumiem ir jāatmaksā valsts budžetā zaudējumi kopumā 29 5006 EUR apmērā. Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 16. lpp.

valsts budžetā par kopējo summu 18 112,72 EUR⁵⁹. Augsta līmeņa korupcijas lietās 2021. gadā trīs personas tika notiesātas un lietas pret četrām juridiskām personām tika nosūtītas kriminālvajāšanai⁶⁰. KNAB 2021. gadā sarīkoja 82 apmācības kursus vairāk nekā 10 000 dalībniekiem no publiskā un privātā sektora, cita starpā arī par interešu konfliktu novēršanu, profesionālo ētiku un korupcijas novēršanas pamatjautājumiem⁶¹. KNAB arī īstenoja sociālo kampaņu ar mērķi veicināt sabiedrības iesaisti, ziņojot par korupciju un citiem latentiem noziegumiem⁶².

Ar korupciju saistītu lietu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu iestādes veic efektīvi. Publiskais iepirkums joprojām ir galvenā joma ar augstu korupcijas risku. Latvijas atvēršanas un noturības plānā paredzēts, ka līdz 2021. gada 31. decembrim jāstājas spēkā tiesiskajam regulējumam attiecībā uz konkurences vides uzlabošanu un korupcijas risku samazināšanu publiskajā iepirkumā⁶³. ESAO ir atzinusi panākumus ārvalstu amatpersonas kukuļošanas novēršanā⁶⁴ un izmeklēšanas metožu izmantošanā⁶⁵. Iekšējās drošības birojs informēja, ka 2021. gadā 23 (no 45) izmeklētajām ar korupciju saistītajām lietām tika nosūtītas prokuratūrai. Ar kukuļošanu bija saistītas 13 no šīm 23 lietām⁶⁶. Valsts robezsardze 2021. gadā sāka desmit kriminālprocesus saistībā ar koruptīvām darbībām, un deviņi kriminālprocesi tika nosūtīti prokuratūrai kriminālvajāšanas sākšanai. Divas lietas bija par kukuļošanu saistībā ar Covid-19 pandēmijas apkarošanai pieņemto pasākumu neievērošanu⁶⁷. Pateicoties efektīvai sadarbībai ar finanšu izmeklēšanas vienībām, izmeklējot ārvalstu amatpersonas kukuļošanu, tika konfiscēti vairāk nekā 5 miljoni EUR⁶⁸. Lielākā daļa izmeklējamo korupcijas lietu ir par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, bet kukuļošanas lietu skaits un attiecīgie sodi ir salīdzinoši nelieli. Ekonomisko lietu tiesa informēja, ka tikai neliela daļa no tai iesniegtajām lietām ir korupcijas lietas (15 no

⁵⁹ Politiskās organizācijas, partijas un citas juridiskas un fiziskas personas 2021. gadā saskaņā ar KNAB lēmumiem atmaksāja valsts budžetā nelikumīgi saņemtu finansējumu kopumā 94 602 EUR apmērā, kā arī brīvprātīgi atmaksāja kopsummā 1 230 EUR un samaksāja naudas sodus par kopējo summu 12 475 EUR. Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 17. lpp.

⁶⁰ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no KNAB.

⁶¹ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 11. lpp.

⁶² KNAB īstenojās sociālās kampaņas laikā Daugavas upē Rīgā tika izvietots īpašs vides objekts — “Korupcijas aisbergs”. Tas simbolizēja korupcijas aisberga mazu redzamo daļu, zem kuras slēpjas plaša negatīva ietekme gan uz korupcijā iesaistītajiem dalībniekiem, gan sabiedrību kopumā. Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 14. lpp.

⁶³ Padome 2021. gada 13. jūlijā pieņēma lēmumu par Latvijas atvēršanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (Padomes 2021. gada 13. jūlija Īstenošanas lēmums par Latvijas atvēršanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (2021/0164 (NLE))). 209. atskaites punktā teikts: “Stājas spēkā publiskā iepirkuma likuma grozījumi, tostarp šādas izmaiņas: 1) iepirkuma komisiju katram iepirkumam izveido atsevišķi vai uz noteiktu laiku; 2) iepirkuma komisijas sekretārs paraksta deklarāciju par interešu konflikta neesamību; 3) paplašināti gadījumi, kad piegādātāju var izslēgt no konkursa; 4) vērtēšanas kritērijos ir noteiktas konkrētas jomas, kurās papildus iepirkuma cenai jānovērtē aprites cikla izmaksas un kvalitātes kritēriji; 5) stingrākas prasības gadījumiem, kuros ir tikai viens piedāvājums; 6) prasība apspriesties ar tirgus dalībniekiem, lai izvairītos no ierobežojošām tehniskajām specifikācijām”.

⁶⁴ Kā norādīts 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu, Saeima 2019. gada jūnijā izdarīja grozījumus Krimināllikumā, lai grozītu vairāku tādu noziedzīgu nodarījumu definīcijas, kuri ir saistīti ar dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, kukuļošanu un tirgošanu ar ietekmi. Jaunās kukuļošanas un tirgošanas ar ietekmi definīcijas novērs dažus ierobežojumus to darbību apjomam, uz kurām attiecas šo noziedzīgo nodarījumu definīcija. 2019. gada 6. jūnija grozījumi Krimināllikumā.

⁶⁵ ESAO, *Anti-Bribery Convention Latvia Phase 3 Two-year Follow-up Report*.

⁶⁶ Rakstiska informācija, kas saņemta no Iekšējās drošības biroja pēc Latvijas apmeklējuma.

⁶⁷ Rakstiska informācija, kas saņemta no Valsts robezsardzes pēc Latvijas apmeklējuma.

⁶⁸ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no KNAB.

300 lietām 2021. gadā; trīs lietas pagaidām vēl nav izskatītas)⁶⁹. Kopumā visas iesaistītās puses apstiprināja, ka sadarbība starp attiecīgajām iestādēm ir laba⁷⁰.

Ģenerālprokuratūra sekmīgi turpina īstenot rīcības plānu, ieviešot Valsts kontroles ieteikumus par ekonomisko un finanšu noziegumu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas kvalitātes uzlabošanu. Ir gūts ievērojams progress turpmāku pasākumu īstenošanā, pamatojoties uz lietderības pārbaudi par noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāti⁷¹, ko Valsts kontrole veica 2020. gada decembrī, un uz 2021. gada aprīlī pieņemto divu gadu rīcības plānu⁷² minēto ieteikumu ieviešanai. Visi divdesmit ieteikumi jau ir lielā mērā ieviesti, un paredzams, ka tie būs pilnībā īstenoti līdz 2023. jūnijam⁷³. Cita starpā ir sasniegts progress attiecībā uz jaunām stratēģijām lietu izskatīšanai, vairāku struktūrvienību reorganizāciju, dažu rajona struktūrvienību apvienošanu, norādījumu izstrādē par procesa virzītāju kopīgu kompetenci un kriminālprocesu turpmāku digitalizāciju. Tika izveidotas divas specializētas struktūrvienības — viena, kas nodarbosies ar pārkāpumiem valsts iestādēs, un otra, kas izmeklēs nodokļu pārkāpumus un atradīsies Valsts ieņēmumu dienesta (VID) pakļautībā, tāpēc varētu veicināt ciešāku sadarbību starp dienestiem⁷⁴.

Mantiskā stāvokļa deklarāciju sistēma darbojas sekmīgi, taču jāuzlabo tās pārredzamība. 2021. gadā pieņemtie grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, kuri cita starpā precizē valsts amatpersonas radnieku definīciju un uzliek valsts amatpersonām pienākumu ziņot par iespējamām korupcijas gadījumiem, stājās spēkā 2021. gada 2. februārī. To ietekme vēl ir jāizvērtē. Saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem⁷⁵ visas elektroniski iesniegtās valsts amatpersonu deklarācijas automātiski pārbauda Maksājumu administrēšanas informācijas sistēmā (MAIS), salīdzinot deklarētos datus ar VID rīcībā esošo informāciju. VID informēja, ka šī sistēma darbojas rezultatīvi⁷⁶. Patlaban tiek īstenoti profilakses pasākumi, konkrētāk, organizējot apmācības kursus par mantiskā stāvokļa deklarācijām. Lai papildus precizētu un aktualizētu esošos noteikumus, ir jāturpina pilnveidot tiesisko regulējumu⁷⁷. Attiecībā uz mantiskā stāvokļa deklarācijām VID 2021. gadā pieņēma 302 lēmumus par neatbilstībām deklarācijās, taču 2021. gadā netika

⁶⁹ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Ekonomisko lietu tiesas.

⁷⁰ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no KNAB, Valsts robezsardzes, Ģenerālprokuratūras un Ekonomisko lietu tiesas.

⁷¹ Valsts kontrole (2020), lietderības revīzija “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”. Revīziju veica sadarbībā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO), kas sniedza salīdzinošu informāciju par prokuratūras organizāciju atlasītās valstīs. ESAO (2021), *Performance of the Prosecution Services in Latvia. A Comparative Study*.

⁷² Valsts kontrole (2021), paziņojums presei “Apstiprināts plāns ieteikumu ieviešanai ekonomikas un finanšu jomas noziegumu izmeklēšanā un iztiesāšanā”.

⁷³ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Valsts kontroles.

⁷⁴ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Valsts ieņēmumu dienesta.

⁷⁵ Likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” un Ministru Kabineta noteikumi Nr. 478 “Kārtība, kādā aizpildāmas, iesniedzamas, reģistrējamas un glabājas valsts amatpersonu deklarācijas un iesniedzami valsts amatpersonu saraksti”.

⁷⁶ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Valsts ieņēmumu dienesta.

⁷⁷ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Valsts ieņēmumu dienesta.

sākts neviens kriminālprocess (pretstatā astoņiem gadījumiem 2020. gadā)⁷⁸. Ierobežojumi pēc amata atstāšanas nav mainījušies kopš 2021. gada ziņojuma par tiesiskumu⁷⁹.

Saeima turpina izskatīt tiesību akta projektu par lobēšanu. NVO ir pielikušas ievērojamas pūles, lai pamudinātu Saeimu un valdību izstrādāt likumu lobēšanas reglamentēšanai saskaņā ar principiem, par kuriem tika panākta vienošanās 2021. gadā⁸⁰. Saeima 2022. gada februārī atbalstīja šo likumprojektu pirmajā lasījumā, un ir paredzams, ka tas tiks pieņemts vēl līdz pašreizējās Saeimas pilnvaru termiņa beigām, proti, līdz 2022. gada oktobrim⁸¹. Papildus citiem pasākumiem ar mērķi uzlabot pārredzamību ir plānots izveidot īpašu lobētāju reģistru (visticamāk, kā Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra sadaļu)⁸². Pašlaik ir plānots, ka tas stāsies spēkā 2023. gadā, kas varētu būt diezgan sarežģīts uzdevums, ņemot vērā, ka minētā reģistra izveidei ir atvēlēts tik maz laika.

Ir pieņemti jauni likuma grozījumi par politisko partiju finansēšanu ar mērķi reglamentēt valsts budžeta finansējuma sadali. Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā tika pieņemti 2022. gada 24. februārī un stāsies spēkā 2022. gada 1. novembrī⁸³. Ar šiem grozījumiem tika veiktas izmaiņas likuma 7.¹ pantā par valsts budžeta finansējumu politiskai partijai. Grozījumu mērķis ir uzlabot regulējumu par valsts budžeta finansējuma piešķiršanu politiskajām partijām, nosakot rīcības modeli tiem gadījumiem, kad kādas Saeimā ievēlētas politiskās partijas frakcija izbeidz savu darbību vai izjūk. Paredzams, ka grozījumi veicinās politisko partiju stabilitāti un parlamentāro efektivitāti, jo ļaus saņemt valsts budžeta finansējumu vienīgi tādām partijām, kuru Saeimas frakcija pēc Saeimas vēlēšanām nav izjukusi un turpina savu darbību⁸⁴.

Ir pieņemts jauns tiesību akts par trauksmes celšanu. Trauksmes celšanas likums tika pieņemts 2022. gada 20. janvārī un stājās spēkā 2022. gada 4. februārī⁸⁵. Tā galvenais mērķis ir saskaņot valsts tiesību aktus ar Trauksmes cēlēju direktīvu⁸⁶, taču šis likums neievieša būtiskas izmaiņas esošajā sistēmā, kas tika izveidota ar 2019. gadā pieņemto likumu. Tas galvenokārt paplašināja to līdzšinējo jomu sarakstu, par pārkāpumiem kurās var ziņot trauksmes cēlēji⁸⁷, no 15 līdz 22 jomām. Valsts kanceleja, kas ir trauksmes cēlēju kontaktpunkts⁸⁸, informēja, ka korupcija ir tas pārkāpums, par kuru ziņo visbiežāk⁸⁹. Informācija liecina, ka trauksmes cēlēju iesniegumu skaits ir salīdzinoši stabils, tomēr tam ir

⁷⁸ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Valsts ieņēmumu dienesta. Informācija par mantiskā stāvokļa deklarācijām ir publiski pieejama Valsts ieņēmumu dienesta tiešsaistes datubāzē šeit: <https://www6.vid.gov.lv/VAD>.

⁷⁹ 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 9. lpp.

⁸⁰ Latvijas sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu.

⁸¹ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Tieslietu ministrijas.

⁸² Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Tieslietu ministrijas.

⁸³ 2022. gada 24. februārī pieņemtie grozījumi 1995. gada 19. jūlija Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā.

⁸⁴ Vienlaikus grozījumi paredz, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs pēc informācijas saņemšanas no Saeimas pieņem lēmumu par likuma 7.¹ panta pirmās daļas 1. punktā minētā valsts budžeta finansējuma izmaksas pārtraukšanu, ja: 1) izbeidzas Saeimā izveidotās politiskās organizācijas (partijas) frakcijas darbība; 2) par vairāk nekā divām trešdaļām samazinās Saeimā izveidotās politiskās organizācijas (partijas) frakcijas deputātu skaits. Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā rakstiskā informācija no Tieslietu ministrijas.

⁸⁵ 2022. gada 20. janvārī pieņemtais Trauksmes celšanas likums.

⁸⁶ Transponējot Direktīvu (ES) 2019/1937 par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem.

⁸⁷ 2019. gada Trauksmes celšanas likuma 3. pants.

⁸⁸ Jaunā Trauksmes celšanas likuma 8. pants.

⁸⁹ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Valsts kancelejas.

tendence pieaugt⁹⁰. Valsts kanceleja 2021. gadā saņēma pavisam 527 iesniegumus, kas bija noformēti kā trauksmes cēlēju ziņojumi, un 153 no tiem tika atzīti par tādiem (savukārt KNAB saņēma kopā 63 iesniegumus trauksmes cēlēju ziņojumu formā, un 53 no tiem tika atzīti par tādiem)⁹¹. Pašreizējo trauksmes celšanas regulējumu uzskata par rezultatīvu, tomēr tiek rīkoti dažādi pasākumi informētības uzlabošanai šajā jomā⁹².

Augstu krāpšanas un korupcijas risku dēļ ieviesa īpašus pretkorupcijas pasākumus saistībā ar Covid-19 vakcinācijas, pārslimošanas vai testēšanas sertifikātu izsniegšanu. Saeima 2021. gada 11. novembrī pieņēma grozījumus Krimināllikumā⁹³, konkrēti nosakot kriminālatbildību par viltotu Covid-19 vakcinācijas, testēšanas vai pārslimošanas sertifikātu iegūšanu, kā arī paredzot atbrīvošanu no kriminālatbildības personām, kuras pēc noziedzīgo darbību izdarīšanas labprātīgi paziņo par notikušo un aktīvi veicina noziedzīgā nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanu⁹⁴. Grozījumi stājās spēkā 2021. gada 14. novembrī, un to ietekme vēl ir jāizvērtē. Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvalde aktīvi iesaistījās tādu gadījumu izmeklēšanā, kad medicīnas darbinieki izsniedza viltotus Covid-19 vakcinācijas sertifikātus. Kopumā trīs lietas tika nosūtītas kriminālvajāšanas sākšanai, Valsts policija ierosināja 69 kriminālprocesus par viltotiem Covid-19 vakcinācijas sertifikātiem, tika ierosināti četri kriminālprocesi, 64 nelikumīgi izsniegti vakcinācijas sertifikāti tika anulēti⁹⁵.

III. MEDIJU PLURĀLISMS UN MEDIJU BRĪVĪBA

Mediju plurālisma un mediju brīvības tiesiskais regulējums Latvijā balstās uz konstitucionālajām garantijām un nozaru tiesību aktiem. Satversme aizliedz cenzūru un garantē vārda un informācijas brīvību. Likums “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” aizliedz preses un citu masu informācijas līdzekļu monopolizāciju. Šis likums arī nosaka preses tiesības piekļūt informācijai, kas ir valsts un sabiedrisko organizāciju rīcībā, un aizliedz cenzūru. Sabiedrības piekļuvi informācijai garantē arī Informācijas atklātības likums⁹⁶. Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums (EPLL) ir galvenais likums, kas regulē mediju darbību. Ir pieņemti tiesību akti par Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvas transponēšanu⁹⁷.

⁹⁰ Statistikas dati: 449 iesniegumi 2019. gadā (astoņos mēnešos), 556 iesniegumi 2020. gadā un 527 iesniegumi 2021. gadā. Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā rakstiskā informācija no Valsts kancelejas.

⁹¹ Valsts kancelejas pārskats par 2021. gadu, 5., 7., 8. lpp.: https://www.trauksmescelejs.lv/sites/default/files/buttons-card-files/Trauksmes_celejs_2021_parskats_web_final.pdf

⁹² Otrā sociālā kampaņa notika 2020. gada decembrī un 2021. gada janvārī un bija veltīta trauksmes celšanas būtības, sistēmas un iespēju izskaidrošanai. Papildus Valsts kanceleja organizēja trīs tīmekļsemināru ciklu par dažādiem trauksmes celšanas jautājumiem: “Trauksmes celšanas ziņojumu izskatīšanas praktiskie piemēri un rezultāti. Iesniegumi vairāku institūciju kompetencē. Iekšējā trauksmes celšana un uzticēšanās trauksmes celšanas mehānismam” (2021. gada 31. decembrī); “Trauksmes celšanas pazīmes, trauksmes cēlēju ziņojuma atzīšana un efektīva izskatīšana pēc būtības” (2021. gada 21. oktobrī); “Trauksme - aizsardzība garantēta?” (2021. gada 24. oktobrī).

⁹³ Krimināllikumu papildināja ar 275.² un 275.³ pantu.

⁹⁴ Krimināllikumu papildināja ar 275.² pantu (Viltota sadarbspējīga sertifikāta iegūšana un glabāšana) un 275.³ pantu (Viltota sadarbspējīga sertifikāta ieguvēja, glabātāja un izmantotāja atbrīvošana no kriminālatbildības).

⁹⁵ Rakstiskā informācija, kas saņemta no Valsts policijas pēc Latvijas apmeklējuma.

⁹⁶ Informācijas atklātības likums.

⁹⁷ Par AVMPD transponēšanas pilnīgu pabeigšanu tika paziņots Komisijai 2020. gada 20. decembrī. Organizācijas “Reportieri bez robežām” 2022. gada pasaules preses brīvības indeksā Latvija no ierindojas 22. pozīcijā, salīdzinot ar 22. pozīciju iepriekšējā gadā.

Latvijā ir ieviests regulējums mediju regulatora neatkarības aizsardzībai⁹⁸. Neatkarīgā mediju regulatora — Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (NEPLP) — pienākums ir rīkoties saskaņā ar Latvijas Satversmes normām. Pieņemot lēmumus, NEPLP neprasa un nesāņem norādījumus ne no vienas citas iestādes.

Tiesiskais regulējums par mediju īpašnieku pārredzamību nav mainījies⁹⁹. Mediju uzņēmumiem nav pienākumu tieši atklāt plašai sabiedrībai īpašnieku struktūru. Tomēr sabiedrībai ir iespēja iegūt šādu informāciju no Uzņēmumu reģistra un Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes tīmekļa vietnē. Kā aprakstīts 2021. gada ziņojumā par tiesiskumu¹⁰⁰, pēc EPLL grozīšanas visiem Latvijā reģistrētajiem uzņēmumiem, to skaitā medijiem, informācija par patiesajiem labuma guvējiem jāsniedz Uzņēmumu reģistram un pakalpojumu sniedzējiem informācija par patiesā labuma guvējiem vai to maiņu jāsniedz Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei. Latvijas Nacionālajā atvērtās pārvaldības rīcības plānā 2022.–2025. gadam paredzēta apņemšanās (5.3. pasākuma c) apakšpunkts) veicināt plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesību informācijas pieejamību sabiedrībai¹⁰¹.

Joprojām pastāv lielas bažas par mediju koncentrāciju. Elektroniska plašsaziņas līdzekļa dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir aizliegta. Par dominējošo stāvokli uzskata stāvokli, kad elektroniskā plašsaziņas līdzekļa tirgus daļa konkrētajā tirgū pārsniedz 35 %. Tomēr dominējošā stāvokļa novērtēšanu veic vienīgi uzņēmumu apvienošanās gadījumā, un nav ierobežojumu attiecībā uz horizontālu vai starpmediju koncentrāciju. Plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraudzības instrumenta rādītāji par ziņu mediju koncentrāciju un platformu koncentrāciju joprojām liecina par augstu risku¹⁰². Attiecībā uz darbības licencēšanu apraides tiesības piešķir NEPLP uz iesnieguma pamata¹⁰³. Ja raidorganizācijas darbībai ir nepieciešams radiofrekvenču resurss, apraides tiesības piešķir konkursa kārtībā. Vērtēšanas pamatkritēriji ir raidorganizācijas koncepcijas radošais, finansiālais un tehniskais nodrošinājums, kā arī valsts valodas izmantošanas apjoms raid laikā. Pēc valsts nodevas nomaksas konkursa uzvarētājam tiek izsniegta apraides atļauja uz desmit gadiem.

Ir sākusi darbu jaunā sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu uzraudzības iestāde. Ir sākusi darbu jauna iestāde — Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (SEPLP), ko izveidoja saskaņā ar 2020. gadā pieņemto Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu (SEPLPL)¹⁰⁴, lai stiprinātu sabiedrisko mediju neatkarību, un tās trīs locekļus Saeima iecēla amatā 2021. gada augustā¹⁰⁵. SEPLP kopīgi ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombudu, ko iecēla 2021. gada decembrī, pilda sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu uzraudzības funkcijas, kuras iepriekš veica NEPLP. Tā garantē sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālo neatkarību un izstrādā un apstiprina sabiedrisko pasūtījumu. SEPLPL paredz konkrētus pasākumus SEPLP neatkarības aizsardzībai, ko

⁹⁸ Likums, ar ko groza Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu, pieņemts 2020. gada 5. novembrī.

⁹⁹ Likums, ar ko groza Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu, pieņemts 2020. gada 11. jūnijā.

¹⁰⁰ 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 11. lpp.

¹⁰¹ <https://likumi.lv/ta/id/329905-par-latvijas-piekto-nacionalo-atvertas-parvaldibas-ricibas-planu-20222025-gadam?&search=on>

¹⁰² 2022. gada Plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraudzības instruments, Latvija, 12. lpp.

¹⁰³ Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 15. pants.

¹⁰⁴ Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums (SEPLPL), pieņemts 2020. gada 19. novembrī.

¹⁰⁵ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 17. lpp.

nodrošina pārredzamas procedūras un iecelšanas process¹⁰⁶. 2022. gada mediju plurālisma uzraudzības instruments norāda, ka mediju regulatoru neatkarības apdraudējums ir zems¹⁰⁷.

Latvijas sabiedrisko mediju neatkarību aizsargā tiesību normas. SEPLPL paredz konkrētus aizsardzības pasākumus sabiedriskā medija (LTV) neatkarības aizsardzībai¹⁰⁸. Saskaņā ar Sabiedrisko mediju likumu sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi ir brīvi no politiskas, ekonomiskas un citādas iejaukšanās to darbībā. SEPLPL nosaka, ka LTV ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, un visas tās kapitāldaļas pieder valstij. Sabiedrisko mediju valsts kapitāla daļu turētāja ir jaunizveidotā SEPLP. SEPLPL nosaka arī jaunu kārtību, kādā iecel sabiedriskā medija valdi un galveno redaktoru. Sabiedriskā medija valdes locekļus un galveno redaktoru ievēlē SEPLP. Valdes sastāvā ir ne vairāk kā trīs locekļi, un tie nedrīkst izmantot savas pilnvaras, lai tieši vai netieši ietekmētu redakcionālos lēmumus. Valdes locekļi nedrīkst aktīvi darboties politiskās partijās. Tos var atsaukt no amata pirms termiņa beigām vienīgi dažos atsevišķos gadījumos, kuri ir minēti likumā. Sabiedriskā medija galveno redaktoru uz piecu gadu termiņu amatā apstiprina SEPLP. Galvenais redaktors redakcionālu lēmumu pieņemšanā ir neatkarīgs no valdes, un atbrīvojot viņu no amata var vienīgi tad, ja tam piekrīt divas trešdaļas SEPLP locekļu. LTV gada pārskatu sagatavo valde un iesniedz apstiprināšanai SEPLP. LTV katru gadu saņem finansējumu no valsts budžeta. Saskaņā ar NEPLP vadlīnijām par sabiedrisko mediju darbību ārpus reklāmas tirgus LTV ar 2021. gada janvāri izstājās no reklāmas tirgus¹⁰⁹. 2022. gada mediju plurālisma uzraudzības instruments norāda, ka sabiedrisko mediju neatkarības apdraudējums ir zems¹¹⁰.

Žurnālisti Latvijā turpina strādāt kopumā drošos apstākļos, taču tiešsaistē izteikti draudi aizvien ir problēma. Kopš 2021. gada ziņojuma par tiesiskumu par Latviju ir publicēts viens brīdinājums¹¹¹. Tomēr draudi žurnālistiem, jo īpaši tiešsaistes vidē, aizvien ir problēma¹¹². Ņemot vērā Komisijas ieteikumu par aizsardzības, drošības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem Eiropas Savienībā, Latvija 2021. gada beigās sāka veikt kartēšanu, lai noteiktu par dažādiem ieteiktajiem pasākumiem atbildīgās iestādes un pēc tam analizētu darbības, kas vēl jāveic¹¹³. Latvijas valdība 2021. gadā piešķīra mediju nozarei aptuveni 3,2 miljonus EUR Covid-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai¹¹⁴.

IV. CITI INSTITUCIONĀLI JAUTĀJUMI SAISTĪBĀ AR LĪDZSVARA UN ATSVARA SISTĒMU

Latvijā ir vienpalātas parlamentāra demokrātija, kurā Satversmes tiesa var veikt tiesību aktu *ex post* konstitucionālo pārskatīšanu, kuras pamatā konkrētos gadījumos var būt konstitucionāla sūdzība. Likumprojektus Saeimai var iesniegt Valsts prezidents, valdība, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci Saeimas deputāti, kā arī viena desmitā daļa vēlētāju. Līdzsvara un atsvara sistēmā līdztekus tiesu sistēmai loma ir arī Tiesībsarga birojam, kas darbojas kā valsts cilvēktiesību iestāde, un pilsoniskajai sabiedrībai.

¹⁰⁶ Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (SEPLPL) 12. un 13. pants.

¹⁰⁷ 2022. gada Plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraudzības instruments, Latvija, 11. lpp.

¹⁰⁸ Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (SEPLPL) 3. pants.

¹⁰⁹ Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Latvijas sabiedriskā medija (LTV).

¹¹⁰ 2022. gada Plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraudzības instruments, Latvija, 17. lpp.

¹¹¹ Eiropas Padomes Žurnālistikas aizsardzības un žurnālistu drošības veicināšanas platformā.

¹¹² Latvijas apmeklējuma laikā saņemtā informācija no Latvijas Žurnālistu asociācijas.

¹¹³ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 17. lpp.

¹¹⁴ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 17. lpp.

Tiesību aktu projektu izstrādi un sabiedrības līdzdalību atvieglo vienots tiešsaistes portāls. Ministru Kabinets 2021. gada 7. septembrī grozīja savu Kārtības rulli¹¹⁵, kurš tagad paredz, ka turpmāk tiesību aktu izstrādes, Ministru kabineta darbības un sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai izmanto vienoto tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portālu (“TAP portāls”)¹¹⁶. Viens no jaunā portāla mērķiem ir nodrošināt sabiedrībai pieejamāku līdzdalību un valsts pārvaldei efektīvāku un ātrāku tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas procesu. TAP portāls darbojas kā datubāze, kas satur informāciju par valdības topošajiem un pieņemtajiem lēmumiem un nodrošina vienotu elektronisku piekļuvi visiem tiesību aktu projektiem, arī informācijai par to saturu un virzību, kā arī attiecīgo ieinteresēto personu un sabiedrības viedokļiem. TAP portāls nodrošina arī tehnisko risinājumu dažādiem sabiedrības līdzdalības veidiem — aptaujām, diskusijām, konsultatīvajām padomēm, darba grupām, atzinumu sniegšanai. Latvijas Pilsoniskā alianse, kas ir Latvijas NVO jumta organizācija, pārmeta Ministru kabinetam, ka jaunā Kārtības rullī projekta izstrāde noritējusi bez apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību, un norādīja, ka grozījumi negatīvi ietekmēs pilsoniskās sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā¹¹⁷. Uzklaušījusi izteiktās bažas, valdība nolēma saglabāt līdzšinējo praksi un piekrita noteikt pārejas periodu viena mēneša garumā, kura laikā pilsoniskā sabiedrība varēs iesniegt tiesību aktu priekšlikumus ne tikai jaunajā TA portālā, bet arī iesūtīt tos pa pastu vai e-pastu¹¹⁸.

Ārkārtējo situāciju, kas vēlreiz tika ieviesta uz dažiem mēnešiem, lai cīnītos pret Covid-19 pandēmiju, atcēla 2022. gada 1. martā, un tiesas izskatīja pieņemtos ārkārtas pasākumus. Valdība atkārtoti ieviesa ārkārtējo situāciju¹¹⁹, kas paredz dažādus ierobežojumus, vispirms uz trim mēnešiem no 2021. gada 11. oktobra un pēc tam pagarināja to līdz 2022. gada 28. februārim. Ministru kabinets 2021. gada septembrī arī pieņēma jaunus noteikumus¹²⁰ par epidemioloģiskās drošības pasākumiem. Pasākumus, kas bija pieņemti, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, apstrīdēja tiesā. Tajā skaitā Satversmes tiesā 2021. gadā tika iesniegtas piecas sūdzības par Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma un Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumu par epidemioloģiskās drošības pasākumiem un to turpmāko redakciju iespējamo neatbilstību Satversmei. Satversmes tiesa 2022. gada 10. marta spriedumā¹²¹ atzina, ka Ministru kabineta noteikumi, kas ierobežo lielu tirdzniecības centru darbību, neatbilst Satversmei, jo tie pārkāpj pamattiesības uz īpašumu un vienlīdzīgas

¹¹⁵ Ministru Kabineta 2021. gada 7. septembra noteikumi Nr. 606 par grozījumiem Ministru Kabineta Kārtības rullī.

¹¹⁶ Latvijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 11. lpp.

¹¹⁷ Paustās bažas bija saistītas ar to, ka sākotnēji grozījumi, pirmkārt, neparedzēja pārejas periodu vienotā tiesību aktu projektu izstrādes portāla ieviešanai, un, otrkārt, liedza NVO pārstāvjiem piedalīties valsts sekretāru sanāksmēs un Ministru Kabineta sēdēs. Latvijas Pilsoniskā alianse (2021), 2021. gada 20. augusta paziņojums presei “Latvijas Pilsoniskā alianse aicina Ministru kabinetu nepieļaut sabiedrības iesaistes iespēju samazināšanos”.

¹¹⁸ Latvijas Pilsoniskā alianse (2021), 2021. gada 3. septembra paziņojums presei “Lemj saglabāt līdzšinējo līdzdalības praksi”. Sk. arī Pamattiesību aģentūras pētījumu tīkla *Franet* (2022) ziņojumu, *Country research — Legal environment and space of civil society organisations in supporting fundamental rights — Latvia*, 4. lpp.

¹¹⁹ Ar 2021. gada 9. oktobra rīkojumu Nr. 720.

¹²⁰ Noteikumi Nr. 662 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”.

¹²¹ Satversmes tiesa 2022. gada 10. marta spriedums Nr. 2021-24-03 par Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumu Nr. 662 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” 24. punkta (redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 7. aprīļa līdz 19. maijam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

attieksmes principu¹²². Arī administratīvā rajona tiesa saņēma vairāk nekā 200 pieteikumus (daļa no tiem vēl nav izskatīti), kuros apstrīdēta obligātā vakcinācija pret Covid-19 noteiktās nozarēs, piemēram, izglītības, veselības un sociālās aprūpes nozarēs¹²³.

Latvijai 2022. gada 1. janvārī bija septiņi Eiropas Cilvēktiesību tiesas pieņemti spriedumi pamatlietās, kuri vēl nav izpildīti¹²⁴. Tajā datumā Latvijas rādītājs par vēl neizpildītajiem spriedumiem pamatlietās pēdējo desmit gadu laikā bija tikai 12 %, un vidējais laiks līdz sprieduma izpildei bija viens gads un pieci mēneši¹²⁵. Visvecākais no vēl neizpildītajiem spriedumiem pamatlietās, kurš gaida izpildi trīs gadus, attiecas uz vispārēju aizliegumu notiesātajiem vīriešiem īslaicīgi atstāt slēgta tipa cietumu¹²⁶. Arī 2022. gada 1. jūlijā joprojām nebija izpildīti septiņi spriedumi pamatlietās¹²⁷.

Tiesībsarga iecelšanas noteikumus grozīja, un šī neatkarīgā iestāde joprojām aktīvi piedalās līdzsvara un atsvara sistēmā. 2021. gadā pieņemtie grozījumi Tiesībsarga likumā stājās spēkā 2022. gada 1. janvārī. Kā norādīts 2021. gada ziņojumā par tiesiskumu¹²⁸, ņemot vērā Valsts cilvēktiesību iestāžu globālās alianses (*GANHRI*) Akreditācijas apakškomitejas ieteikumus, likumā tagad ir noteikts, ka tiesībsarga amata kandidātu izvirza vismaz desmit (iepriekš — pieci) Saeimas deputāti; turklāt viena un tā pati persona var būt par tiesībsargu ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas (iepriekš termiņu skaits nebija ierobežots). Tiesībsarga birojs¹²⁹ turpināja izmantot savas tiesības apstrīdēt tiesību aktu atbilstību Satversmei, lai aizsargātu iedzīvotāju tiesības, un Satversmes tiesa atzina par Satversmei neatbilstošām¹³⁰ normas, kas paredz ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamā ienākuma noteikšanas kārtību saimnieciskās darbības veicējiem. Tiesībsarga birojs arī turpināja uzraudzīt tiesību aktu un valdības veikto pasākumu (arī saistībā ar Covid-19 pandēmiju) ietekmi uz cilvēktiesībām. Tiesībsargs 2021. gada novembrī lūdza Labklājības ministriju steidzami sniegt informāciju par to, kādā stadijā ir jautājuma virzība par grozījumiem Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā, un atkārtoti aicināja novērst nevienlīdzīgo attieksmi pret starptautisko aizsardzību saņēmušajiem senioriem un personām ar invaliditāti¹³¹.

¹²² Satversmes tiesa norādīja, ka noteikumos nav apsvērta iespēja, ka konkrētiem lielo tirdzniecības centru veikaliem varētu nodrošināt atsevišķu ārējo piekļuvi, savukārt atsevišķās telpās iekārtotie veikali varēja turpināt savu darbību saskaņā ar epidemioloģiskās drošības prasībām un tādējādi tika radīta atšķirīga attieksme pret tirgotājiem.

¹²³ Sk. *Baltic News Network*, 2021. gada 10. decembris, “*Court rejects complain from several judges on compulsory Covid-19 vaccination*”.

¹²⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildei nepieciešamo izpildes pasākumu pieņemšanu uzrauga Eiropas Padomes Ministru komiteja. Parasti Komiteja sagrupē lietas pret konkrēto valsti, kurās jāveic līdzīgi izpildes pasākumi, jo īpaši vispārīgi pasākumi, un izskata tās kopā. Pirmo lietu grupā nosaka par pamatlietu attiecībā uz vispārīgu pasākumu uzraudzību, un līdzīgās lietas tajā pašā grupā var slēgt, kad tiek konstatēts, ka ir veikti visi iespējamie atsevišķie pasākumi prasības iesniedzēja tiesību aizsardzībai.

¹²⁵ Visus skaitļus ir aprēķinājis Eiropas Izpildes tīkls, pamatojoties uz to lietu skaitu, kurās spriedums nebija izpildīts līdz pārskata gada beigu datumam — 2022. gada 1. janvārim. Sk. Eiropas Izpildes tīkla sniegto informāciju 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 54. lpp.

¹²⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2019. gada 10. janvāra spriedums lietā *Ēcis/Latvija*, 12879/09, kurš nav izpildīts kopš 2019. gada.

¹²⁷ Dati saskaņā ar Eiropas Padomes tiešsaistes datubāzi (*HUDOC*).

¹²⁸ 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 13. lpp.

¹²⁹ Latvijas Tiesībsarga birojs ir valsts cilvēktiesību iestāde, kurai *GANHRI* Akreditācijas apakškomiteja ir piešķirusi “A” akreditācijas statusu atbilstoši Parīzes principiem.

¹³⁰ 2022. gada 7. janvāra spriedumā.

¹³¹ Tiesībsarga birojs, jaunumu apkopojums par 2021. gada novembri, 2021. gada 5. decembris.

Pieņemts rīcības plāns saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādņu īstenošanai 2021.–2027. gadā. Pilsoniskās sabiedrības telpa Latvijā joprojām tiek uzskatīta par ierobežotu¹³². Ar Ministru kabineta 2022. gada 18. janvāra rīkojumu tika pieņemts rīcības plāns 2022.–2023. gadam, nosakot Kultūras ministriju par galveno atbildīgo institūciju plāna īstenošanā. Viens no trim rīcības virzieniem paredz stiprināt pilsonisko sabiedrību, veicinot pilsonisku kultūru un attīstot iekļaujošu pilsoniskumu, tajā skaitā paplašināt sabiedrības līdzdalību un pilsoņu spēju ietekmēt politikas lēmumu pieņemšanu¹³³. Saskaņā ar plānu viena no prioritātēm ir medijpratības un digitālo prasmju pilnveidošana, jo liela daļa informatīvās telpas ir pārvietojusies uz digitālo vidi, kas īpaši bija vērojams Covid-19 pandēmijas laikā, un sabiedrības līdzdalība aizvien biežāk notiek tiešsaistē, izmantojot interaktīvas digitālas platformas. Rīcības plānā noteikts, ka valdībai ir katru gadu jāorganizē domnīcas un forumi par līdzdalības jautājumiem, kā arī jāpilnveido NVO un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padomes darbības efektivitāte.

Finansiālais atbalsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām no valsts budžeta 2021. gadā palielinājās, un Tiesībsarga birojs pēta iemeslus, kas kavē pilsoniskās sabiedrības aktīvāku iesaisti pašvaldību darbā. Valsts budžeta programmā “NVO fonds”¹³⁴ 2021. gadā tika finansēti 87 pilsoniskās sabiedrības projekti pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) kapacitātes stiprināšanas, interešu aizstāvības un pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu jomās, pilnībā izmantojot pieejamo kopējo finansējumu 1,5 miljonu EUR apmērā. Finansējumu no NVO fonda 2021. gadā saņēma 87 PSO, kas ir palielinājums no 70 PSO 2020. gadā, un kopējais finansējums, kas ir pieejams projektu finansēšanai 2022. gadā, pieauga līdz 1,8 miljoniem EUR¹³⁵. Tiesībsarga birojs norāda, ka Latvijas PSO aktīvi iesaistās likumdošanas procesā, regulāri piedalās Saeimas komisiju sēdēs, un tādējādi tām ir dota iespēja izteikt savu viedokli par likumprojektiem. Tomēr pastāv bažas par to, ka PSO līdzdalība un iesaiste lēmumu pieņemšanā pašvaldību līmenī nav tik aktīva kā valsts līmenī, un šis atšķirības cēloņa¹³⁶ noskaidrošanu Tiesībsarga birojs ir izvirzījis par vienu no savām prioritātēm 2022. gadā. Viens no faktoriem, kas kavē sabiedrības līdzdalību pašvaldību darbā, ir tas, ka pašvaldībām nav uzlikts pienākums publicēt informāciju par savām sanāksmēm¹³⁷, piemēram, protokolus vai ierakstus, veidā, kas ļautu tādām ieinteresētajām personām kā PSO

¹³² 2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā, 13. lpp. Sk. arī *Civicus* piešķirto reitingu Latvijai. Reitingi tiek iedalīti šādās piecās kategorijās: atvērta, ierobežota, traucēta, apspiesta un noslēgta pilsoniskās sabiedrības telpa.

¹³³ Rīcības plāna 2.2. punkts “Stiprināt pilsoniskās sabiedrības attīstību un ilgtspēju, veidojot pilsonisku kultūru un attīstot iekļaujošu pilsoniskumu”.

¹³⁴ Rīcības plānā saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādņu īstenošanai 2021.–2027. gadā NVO fonds ir aprakstīts kā viens no nozīmīgākajiem finanšu instrumentiem pilsoniskās sabiedrības līdzdalības veicināšanai, jo tas sniedz NVO iespējas stiprināt kapacitāti, piedalīties interešu aizstāvībā un nodrošināt pilsoniskās sabiedrības attīstībai nozīmīgu pasākumu īstenošanu.

¹³⁵ Pamattiesību aģentūras pētījumu tīkla *Franet* (2022) ziņojums, *Country research — Legal environment and space of civil society organisations in supporting fundamental rights — Latvia*, 3. lpp.

¹³⁶ Starp iespējamajiem cēloņiem tiek minēta nepietiekama PSO kapacitāte vietējā līmenī un ierobežotais atbalsts, ko PSO saņem no pašvaldības. Sk. *ENNHRI* sniegto informāciju 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu, 376. lpp.

¹³⁷ *Transparency International* Latvijas nodaļa sadarbībā ar *Transparency International* Norvēģijas nodaļu (2021), *Transparency Index of Local Authorities*, 12. lpp. (I pielikums). Pētījumā norādīts, ka tikai viena Latvijas pašvaldība ir ne vien izpildījusi tiesiskos pienākumus pārredzamības ziņā, bet arī parūpējusies par to, lai padomes sēžu protokoli un ieraksti, kas atspoguļo attiecīgo informāciju, būtu publicēti lietotājiem draudzīgā veidā.

aktīvi piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā¹³⁸. Tika ziņots arī par to, ka Latvijas pašvaldības reti nodrošina arhīvu ar informāciju par bijušajiem pašvaldības deputātiem vai komisiju agrāko sastāvu, un tāpēc iedzīvotājiem vai uzņēmējiem ir grūti noskaidrot, kuras personas ir bijušas atbildīgas par lēmumu pieņemšanu laika gaitā¹³⁹.

¹³⁸ Vienā konkrētā gadījumā tiesībsargs norādīja, ka prakse pirms lēmumu pieņemšanas nolasīt iepriekšējo pilsētas domes sēžu audioierakstus ir kļuvusi par pilnībā formālu pieeju, jo šie ieraksti ir vispārināti un neatspoguļo pieņemto lēmumu novērtējumu un pamatojumu. Sk. Tiesībsarga biroja (2022) *2021. gada ziņojumu*, 189. lpp. (I pielikums).

¹³⁹ Tiesībsarga birojs (2022), *2021. gada ziņojums*, 189. lpp. (I pielikums).

I pielikums. Avotu saraksts alfabētiskā secībā*

* *To iesūtīto dokumentu saraksts, kas saņemti 2022. gada ziņojuma par tiesiskumu apspriešanas laikā, ir pieejams šeit: https://ec.europa.eu/info/publications/2022-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_en.*

Tiesnešu biedrība (2021), *Tiesnešu biedrības sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Baltic News Network (2021), “*Court rejects complain from several judges on compulsory Covid-19 vaccination*”, 2021. gada 10. decembris <https://bnn-news.com/court-rejects-complain-from-several-judges-on-compulsory-covid-19-vaccination-230796>.

Mediju plurālisma un brīvības centrs (2022), *Media pluralism monitor 2022 — country report on Latvia.*

Civicus, “*Monitor tracking civic space — Latvia*”, <https://monitor.civicus.org/country/latvia/>.

Satversmes tiesa (2022), 2022. gada 10. marta spriedums lietā Nr. 2021-24-03 https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2021/06/2021_24_03_Spriedums.pdf.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) (2020), *KNAB sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Eiropas Advokātu un juristu biedrību padome (2022), *Eiropas Advokātu un juristu biedrību padomes (CCBE) sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Eiropas Padome, Žurnālistikas aizsardzības un žurnālistu drošības veicināšanas platforma — Latvija, <https://fom.coe.int/en/pays/detail/11709534>.

Eiropas Padome, Ministru komiteja (2010), “*Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities*”.

Eiropas Savienības Padome (2021), *Padomes 2021. gada 6. jūlija Īstenošanas lēmums par Latvijas atvēršanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu un Pielikums.*

Delna (2022), “*Delnas*” sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.

Direktīva (ES) 2018/1808, ar ko, ņemot vērā mainīgos tirgus apstākļus, groza Direktīvu 2010/13/ES par to, lai koordinētu dažus dalībvalstu normatīvajos un administratīvajos aktos paredzētus noteikumus par audiovizuālo mediju pakalpojumu sniegšanu (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva).

Komunikācijas ģenerāldirektorāts (2022), *Flash Eurobarometer 507: businesses' attitudes towards corruption in the EU.*

Komunikācijas ģenerāldirektorāts (2022), *Special Eurobarometer 523: corruption.*

Ekonomisko lietu tiesa (2022), *Ekonomisko lietu tiesas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Eiropas Komisija (2020), *2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā.*

Eiropas Komisija (2021), *2021. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Latvijā.*

Eiropas Komisija (2021), Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

Eiropas Komisija (2022), Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, 2019. gada 10. janvāra spriedums, *Ēcis/Latvija*, 12879/09.

Eiropas Izpildes tīkls (2022) *Eiropas Izpildes tīkla sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu*.

Valstu cilvēktiesību iestāžu Eiropas tīkls (ENNHRI) (2022), *Valstu cilvēktiesību iestāžu Eiropas tīkla sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu*.

Franet, Latvijas Cilvēktiesību centrs (2022), “Country research — Legal environment and space of civil society organisations in supporting fundamental rights — Latvia”, Vīne, ES Pamattiesību aģentūra, <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/civic-space-2022-update#country-related>.

Iekšējās drošības birojs (2022), *rakstiska informācija, kas saņemta no Iekšējās drošības biroja pēc Latvijas apmeklējuma*.

Tieslietu padome (2021), *paziņojums presei, “Tieslietu padome konceptuāli atbalsta Tieslietu mācību centra veidošanu”* <https://www.at.gov.lv/lv/jaunumi/par-tieslietu-padomi/tieslietu-padome-konceptuali-atbalsta-tieslietu-macibu-centra-veidosanu-10697?year=2021&month=06>.

Tieslietu padome, 2021. gada 12. novembra Lēmums Nr. 77.

Latvijas Žurnālistu asociācija (2021), *Latvijas Žurnālistu asociācijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu*.

Latvijas Pilsoniskā alianse (2021), *paziņojums presei “Lemj saglabāt līdzšinējo līdzdalības praksi”* <https://nvo.lv/lv/zina/lemj-saglabat-lidzsinejo-lidzdalibas-praksi>.

Latvijas Pilsoniskā alianse (2021), *paziņojums presei “Latvijas Pilsoniskā alianse aicina Ministru kabinetu nepieļaut sabiedrības iesaistes iespēju samazināšanos”* <https://nvo.lv/lv/zina/lpa-aicina-ministru-kabinetu-nepielaut-sabiedribas-iesaistes-iespeju-samazina-sanos>.

Latvijas valdība (2022), *Latvijas valdības sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu*.

Latvijas sabiedriskie mediji (2022), *Latvijas sabiedrisko mediju sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu*.

Lsm.lv (2022), “Experts critical of Saeima's rejection of Supreme Court candidate” <https://eng.lsm.lv/article/politics/diplomacy/experts-critical-of-saeimas-rejection-of-supreme-court-candidate.a444151/>

Lsm.lv (2022), “Latvian President denies exerting inappropriate pressure on politicians” <https://eng.lsm.lv/article/politics/president/lavian-president-denies-exerting-inappropriate-pressure-on-politicians.a422742/>

Lsm.lv (2022), “Saeima rejects controversial Supreme Court candidate” <https://eng.lsm.lv/article/politics/saeima/saeima-rejects-controversial-supreme-court-candidate.a444057/>

Tieslietu ministrija (2022), *Tieslietu ministrijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu*.

ESAO (2021), *Anti-Bribery Convention Latvia Phase 3 Two-year follow-up report*, <https://www.oecd.org/corruption/Latvia-phase-3-follow-up-report-en.pdf>.

ESAO (2021), “Performance of the Prosecution Services in Latvia” <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c0113907-en.pdf?expires=1654583288&id=id&accname=oid031827&checksum=3ED8B5A47769ADC213AB7D9D2ED11A86>.

Tiesībsarga birojs (2022), *2021. gada ziņojums* https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/annual_report_2021_1652184031.pdf.

Tiesībsarga birojs (2022), *Tiesībsarga biroja sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu*.

Ģenerālprokuratūra (2022), *Ģenerālprokuratūras sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

“Reportieri bez robežām”, Latvija, <https://rsf.org/en/latvia>.

Valsts kontrole (2020), *lietderības revīzija “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”.*

Valsts kontrole (2021), *paziņojums presei “Apstiprināts plāns ieteikumu ieviešanai ekonomikas un finanšu jomas noziegumu izmeklēšanā un iztiesāšanā”.*

Valsts kontrole (2022), *Valsts kontroles sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Valsts robežsardze (2022), *Valsts robežsardzes sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Valsts kanceleja (2022), *Valsts kancelejas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Valsts policija (2022), *Valsts policijas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Valsts ieņēmumu dienests (2022), *Valsts ieņēmumu dienesta sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Augstākā tiesa (2022), *Augstākās tiesas sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.*

Augstākā tiesa, Administratīvo lietu departaments, 2021. gada 16. jūlija spriedums, *Lieta Nr. SA-1/2021*, ECLI:LV:AT:2021:0716.SA000121.5.S.

Augstākā tiesa, Administratīvo lietu departaments, 2021. gada 21. oktobra spriedums, *Lieta Nr. A420268820*, SKA-1038/2021, ECLI:LV:AT:2021:1021.A420268820.4.L.

Augstākā tiesa, 2022. gada 18. februāra Lēmums Nr. 2 “Par likumdevēja varas un tiesu varas attiecībām un tiesneša neatkarību”
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Plenums/plenuma%20lemums%2018022022.docx

Augstākā tiesa, 2021. gada 9. decembra Lēmums Nr. 2 “Par tiesību uz taisnīgu tiesu un vienveidīgas tiesu prakses nodrošināšanu saistībā ar tiesu darba digitalizāciju”
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Plenums/plenuma%20lemums%2009122021.docx.

Transparency International (2022), “Transparency International” sniegtā informācija 2022. gada ziņojumam par tiesiskumu.

Transparency International (2022), 2021. gada korupcijas uztveres indekss.

Transparency International Latvijas nodaļa sadarbībā ar Transparency International Norvēģijas nodaļu (2021), “Transparency Index of Local Authorities”, <https://delna.lv/wp-content/uploads/2021/11/Transparency-Index-Local-Authorities-2021.pdf>.

II pielikums. Latvijas apmeklējums

Komisijas dienesti 2022. gada martā rīkoja virtuālas sanāksmes ar šādām iestādēm:

- Žurnālistu asociācija
- Tiesnešu biedrība
- Advokātu asociācija
- Latvijas Pilsoniskā alianse
- Konstitucionālā tiesa
- Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB)
- Juristu biedrība
- “Delna” — *Transparency International* Latvijas nodaļa
- Ekonomisko lietu tiesa
- Ārvalstu investoru padome Latvijā (*FICIL*)
- Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības pārvalde
- Tieslietu padome
- Latvijas Televīzija (LTV)
- Kultūras ministrija
- Ārlietu ministrija
- Iekšlietu ministrija
- Tieslietu ministrija
- Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
- Tiesībsarga birojs
- Saeimas Darba grupa lobēšanas atklātības likumprojekta izstrādei
- Prokuratūra
- *Providus*
- Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
- Valsts kontrole
- Valsts robežsardze
- Valsts kanceleja
- Valsts policija
- Augstākā tiesa

* Komisija vairākās horizontālās sanāksmēs tikās arī ar šādām organizācijām:

- *Amnesty International*
- *Article 19*
- Eiropas Pilsonisko brīvību savienība
- “Pilsoniskā sabiedrība — Eiropa”
- Eiropas Preses un mediju brīvības centrs
- Eiropas Pilsoniskās sabiedrības forums
- Eiropas Žurnālistu federācija
- Eiropas partnerība demokrātijai
- Eiropas Jaunatnes forums
- *Free Press Unlimited*
- *Human Rights Watch*
- Starptautiskās Lesbiešu un geju asociācijas Eiropas reģionālā nodaļa (*ILGA-Europe*)
- Starptautiskā Cilvēktiesību federācija (*FIDH*)
- Starptautiskais Preses institūts
- Atvērtās sabiedrības Eiropas politikas institūts (*OSEPI*)
- *Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa*

- *Philea*
- “Reportieri bez robežām”
- *Transparency International* Eiropas nodaļa